

לקוטי תורה • שיר השירים • מאמר 4

לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך

לריח שמניך הטובים

כל השכר של העולם הבא אינו אלא זיו יחיד מאורו של ה', ואילו תשובה מעומק
הלב, המתאפשרת רק לנשמה בגוף, מגיעה למהותו ועצמותו של ה' ממש. הנשמות
שלמעלה מגיעות לאותה התקשרות באמצעות התורה שלמדו למטה, ש"ריחה"
מתעצם ככל שהיא יורדת למטה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likkuteitorah.com/he/likkutei-torah/shir-hashirim/4/

הנקודה

כל השכר של העולם הבא אינו אלא זיו יחיד מאורו של ה', ואילו תשובה מעומק הלב, המתאפשרת רק לנשמה בגוף, מגיעה למהותו ועצמותו של ה' ממש. הנשמות שלמעלה מגיעות לאותה התקשרות באמצעות התורה שלמדו למטה, ש"ריחה" מתעצם ככל שהיא יורדת למטה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר מפרש את "עלמות אהבוך" כ"עולמות" – נשמות שאינן בגופים, ואילו "כי עשך בעלך" מתייחס לנשמות בעולם הזה. הוא שואל מדוע נשמה תעזוב את זיו השכינה ותרד ירידה גדולה כל כך, כאשר כדאי לסכול אפילו את הגיהנום כדי לזכות לגן עדן. התשובה היא שכל העולם הבא, לאורך חמישים אלף יובלות, אינו אלא מחשבה אחת, ה"יוד" של הצמצום של ה', ואילו שעה אחת של תשובה בעולם הזה מגיעה לעצמותו. התבוננות בשורשה הנעלה של הנשמה ובנפילתה מעוררת רחמים עמוקים, הממשיכים את י"ג מדות הרחמים; הן פותחות את הלב שנאטם בשל החיים הגשמיים, כשם ש"בעלך" פותח עלמה, והופכות אותו לדירה לה'. זו העבודה של אלול ועשרת ימי תשובה: לשוב ולהיות "פנים בפנים". נשמות גן עדן, שלגביהן לא שייכת לב נשבר, מתעלות באמצעות התורה שלמדו – "שמן תורק", שריחו מתעצם ככל שהוא יורד לעניינים גשמיים. גם נשמות שלמטה יכולות להגיע לאהבה גדולה זו: האהבה המסותרת שבכל יהודי, כגרעין של אגוז, מתגלית באמצעות תשובה כאשר הבחינה הנעלמת של ה' עצמו מתעוררת.

מבנה

1	מדוע הנשמה יורדת	¶1
שני סוגי הנשמות; הירידה הגדולה לגוף; העולם הבא כולו אינו אלא זיו, ואילו התשובה בעולם הזה נעלית ממנו.		
2	תשובה מעומק הלב	¶2-3
התבוננות במקור הנשמה שלמעלה מחכמה ובנפילתה מעוררת רחמים, הממשיכים את י"ג מדות הרחמים מעצמותו של ה'.		
3	"כי עשך בעלך"	¶4-5
הרחמים פותחים את הלב שנאטם בשל החיים הגשמיים ועושים אותו כלי; אלול ועשרת ימי תשובה מחזירים את הקשר של פנים בפנים.		
4	הנשמות שלמעלה והאהבה המסותרת שלמטה	¶6
נשמות גן עדן מתעלות באמצעות ה"ריח" של התורה הנמשכת למטה; נשמות שלמטה מגיעות לאהבה הגדולה כאשר האהבה המסותרת, כגרעין שבאגוז, מתגלית באמצעות תשובה.		

מושגים

זיו השכינה זיו השכינה
השכר של גן עדן והעולם הבא: זיו בלבד מאורו של ה', ולא עצמותו.

מהותו ועצמותו מהותו ועצמותו
ה' כפי שהוא בעצמו, למעלה מכל מחשבה ומכל מדרגה גלויה; מטרת התשובה היא להיכלל בו.

ירידה צורך עלייה ירידה צורך עלייה

הנשמה יורדת לגוף כדי להגיע, באמצעות תשובה ותורה, למדרגה שלא יכלה להגיע אליה קודם.

י"ג מדות הרחמים י"ג מדות הרחמים

המדות שנתגלו למשה; הן ממשיכות רחמים מעצמותו של ה' ופוחות את הלב הסגור, ובייחוד באלול.

פנים בפנים פנים בפנים

קשר של מעורבות פנימית מלאה, בניגוד לעבודה של "אחור באחור"; קשר זה מתחדש בעשרת ימי תשובה.

האהבה המסותרתאהבה מסותרת

אהבת ה' המצויה בכל יהודי ומכוסה כגרעין אגוז בתוך קליפתו; היא מתגלה בתפילה מעומק הלב ובתשובה.

שמן תורקשמן תורק

התורה, שמו של ה', הנמשכת מדרגה אחר מדרגה לעניינים גשמיים, וריחה מתעצם ככל שהיא יורדת.

מדוע הנשמה יורדת

1 לריח שמניך טובים¹ שמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך. הנה נשמות שאינן בגוף בעוה"ז נק' עלמות אל תקרי עלמות אלא עולמות.²

"לריח שמניך טובים, שמן תורק שמך; על כן עלמות אהבוך". נשמות שאינן בגוף בעולם הזה נקראות "עלמות". אל תקרי "עלמות" אלא "עולמות".

המאמר פותח בפסוק משיר השירים ומתמקד במילותיו האחרונות: "עלמות אהבוך". בקריאה "עולמות" במקום "עלמות", מפרש אדמו"ר. הזקן שה"עלמות" הן נשמות שאינן בגוף, כלומר נשמות השוכנות בעולמות העליונים.

והנה כתיב כי בועליך עשיך³ כו' הם נשמות שהם בעוה"ז ועיין מזה ברבות בא ס"פ ט"ו זח"ג תצא (דרע"ז א')

ונאמר: "כי בועליך עושיך וגו'" — אלו הנשמות הנמצאות בעולם הזה. ועינינו בעניין זה ברבות, פרשת בא, סוף פרק ט"ו, ובזוהר חלק ג', פרשת כי תצא (דרע"ז ע"א).

לעומת זאת, הפסוק בישעיהו המכנה את ה' "בעל" של הנשמה מתייחס לנשמות הנמצאות כאן בעולם הזה, כשהן מלוכשות בגופים. אדמו"ר. הזקן מפנה את הלומד למדרש ולזוהר, שבהם נדונים שני סוגי הנשמות הללו.

והנה ירידת הנשמה בעוה"ז הוא ירידה גדולה אי"צ לומר בזמן שאין בהמ"ק קיים אלא אף קודם זמן הגלות הוא גלות וירידה גדולה לנשמות להתלבש ולהתגשם

ירידת הנשמה לעולם הזה היא ירידה גדולה. אין צריך לומר בזמן שבית המקדש אינו קיים; אלא אפילו לפני זמן הגלות, עצם התלבשותן של הנשמות בגוף והתגשמותן היא גלות וירידה גדולה.

ירידת הנשמה לתוך גוף נקראת ירידה גדולה. הדבר נכון לא רק בזמן הגלות, כשהמקדש חרב; עצם התלבשותן של הנשמה בגוף גשמי היא כבר מעין גלות עבודה.

בגוף בעוה"ז דהנה הנשמה קודם בואה לעוה"ז היתה נהנה מזיו השכינה ואיתא מוטב דלידיינא⁴ וליתי לעלמא דאתי שכדאי כל יסורי גיהנם לבא אח"כ לתענוג ג"ע

בעולם הזה. שהרי לפני בואה לעולם הזה נהנתה הנשמה מזיו השכינה. ונאמר: "מוטב דלידיינא וליתי לעלמא דאתי" — כדאי, לסכול את כל ייסורי גיהנום כדי לבוא אחר כך לתענוג גן עדן.

לפני לידתה נהנתה הנשמה מזיו השכינה, מנוכחותו האלוקית המתגלה של ה'. התלמוד מביא את משאלתו של חכם לעבור דין כדי להגיע לעולם הבא; מכאן שאפילו כדאי לסכול את ייסורי גיהנום כדי לזכות בתענוג גן עדן.

התחתון אפילו ויש ג"ע תחתון וג"ע עליון וכשהנשמה צריכה לעלות לג"ע עליון יש עוד גיהנם מקודם הנק' נהר דינור⁵ דנגיד ונפיק⁶ וא"כ מה צורך ולמה ירדה הנשמה לעוה"ז ירידה גדולה כזו

אפילו התחתון. יש גן עדן תחתון וגן עדן עליון, וכשהנשמה צריכה לעלות לגן עדן העליון, יש לפניה עוד גיהנום, הנקרא נהר דינור, "דנגיד ונפיק". אם כן, מה הצורך בכך, ולשם מה ירדה הנשמה לעולם הזה ירידה גדולה כל כך?

גם גן עדן התחתון מצדיק את הסבל הזה, וכדי לעלות לגן עדן העליון על הנשמה לעבור תחילה טיהור נוסף, הנקרא נהר דינור. השאלה? אפוא חריפה: אם הנשמה כבר נהנתה כל כך למעלה, לשם מה עליה לרדת ירידה גדולה כל כך?

אך ירידה זו צורך עליה⁷ ומהו עליה יותר כנ"ל הנה איתא יפה שעה אחת בתשובה⁸ ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב.⁹

אלא שירידה זו היא צורך עלייה. ומהי העלייה הגבוהה יותר מכל הנזכר לעיל? נאמר: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא".

התשובה היא שהירידה היא לצורך עלייה גדולה יותר. דברי המשנה, ששעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה טובה מכל חיי העולם הבא, מלמדים שבעולם הזה יש מעלה שאין בשכר השמימי.

דהנה כל חיי עוה"ב¹⁰ ג"ע התחתון וימות המשיח וכו'¹¹ הוא רק זיו השכינה¹² הארה אחת ביוד נברא עוה"ב¹³ יוד צמצום גדול ומחשבה אחת

שהרי כל חיי העולם הבא — גן עדן התחתון, ימות המשיח וכו' — הם רק זיו השכינה, הארה אחת. העולם הבא נברא באות יו"ד: היו"ד היא צמצום גדול ומחשבה אחת,

כל השכר של העולם הבא הוא רק "זיו" של השכינה, הארה אחת ולא עצמותו של ה'. התלמוד אומר שהעולם הבא נברא באות יו"ד, האות הקטנה ביותר, המסמלת צמצום גדול ומחשבה אחת.

כמו למשל אות אחת לגבי עצמות מהותו ועצמותו ומבשרי אחזה אלוה¹⁴ למעלה באור א"ס ב"ה מהותו ועצמותו הוא

כמו אות אחת, למשל, ביחס לעצם מהותו ועצמותו של אדם. "ומבשרי אחזה אלוה": למעלה, באור אין סוף ברוך הוא, מהותו ועצמותו הן

אות אחת או מחשבה אחת הן ביטוי זעיר ביחס לאדם השלם שמפיק אותן. על יסוד דברי איוב, "מבשרי אחזה אלוה" — שאפשר ללמוד על האלוקות מתוך האדם — מחיל אדמו"ר הזקן את הדברים על מהותו ועצמותו של ה'.

רק מחשבה אחת צופה ומביט עד סוף כל הדורות במאמר אחד יכול להבראות^{15,16} בראשית נמי מאמר¹⁷ הוא יוד צמצום

רק מחשבה אחת: הוא צופה ומביט עד סוף כל הדורות. "במאמר אחד יכול להיבראות", וגם "בראשית" הוא מאמר. זהו היו"ד, צמצום,

בעיני ה', כל הבריאה עד סוף כל הדורות היא כמחשבה אחת או כמבט אחד. המשנה אומרת שהעולם יכול היה להיבראות במאמר אחד, והגמרא מונה גם את "בראשית" כמאמר; נמצא שכל הבריאה נובעת מצמצום המסומל ביו"ד.

הארה אחת כל ימי חיי עוה"ב לשון רבים שיש כמה גי' תחתון וגי' עליון וימות המשיח גבוה מעל גבוה בכל חמשים אלף יובלות¹⁸

הארה אחת. הביטוי "כל חיי העולם הבא" נאמר בלשון רבים, מפני שיש כמה גני עדן תחתונים וגני עדן עליונים, וכן ימות המשיח, מדרגה מעל מדרגה, בכל חמשים אלף יובלות.

את הביטוי "חיי העולם הבא" קוראים בלשון רבים, והוא מרמז לריבוי מדרגות של שכר. יש גני עדן רבים ותקופות רבות של ימות המשיח, שכל אחת גבוהה מקודמתה, עד חמשים אלף יובלות.

כי כל שיתא אלפי שנים הם רק שמיטה אחת ויש בהם גי' תחתון וגי' עליון וימות המשיח כו'

שהרי כל ששת אלפי השנים הם רק שמיטה אחת, ויש בהם גן עדן תחתון, גן עדן עליון וימות המשיח וכו'.

ששת אלפי שנות ההיסטוריה של העולם הזה נחשבות רק למחזור שמיטה אחד בתוך המערך העצום הזה. בכל מחזור כזה יש גן עדן תחתון ועליון משלו ותקופה משלו של ימות המשיח.

וא"כ כל חיי העוה"ב הוא רק זיו והארה אחת מאור א"ס ב"ה מהותו ועצמותו ולית מחשבה תפיסא ביה כלל¹⁹ במהותו ועצמותו:

אם כן, כל חיי העולם הבא הם רק זיו והארה אחת מאור אין סוף ברוך הוא, ממהותו ועצמותו; ו"לית מחשבה תפיסא ביה" כלל במהותו ועצמותו.

המסקנה היא שכל המדרגות הללו יחד אינן אלא הארה אחת מאור אין סוף, ואילו מהותו ועצמותו של ה' נשארות מעבר לכל תפיסה של מחשבה. מכאן מתבססת הטענה שתשובה בעולם הזה מגיעה למעלה מכל המדרגות הללו.

קטע 2 • 211 - 3

תשובה מעומק הלב

2 ב וזהו ירידה צורך עליה ע"י תשובה לעלות לעלוי זה להכלל במהותו ועצמותו ויפה שעה אחת כו'

ב. וזהו "ירידה צורך עליה": באמצעות תשובה, לעלות לעליה זו ולהיכלל במהותו ועצמותו. ויפה שעה אחת וכו'.

העליה המצדיקה את הירידה היא תשובה, המאפשרת לנשמה לעלות ולהיכלל במהותו ועצמותו של ה'. לכן שעה אחת של תשובה בעולם הזה טובה מכל העולם הבא.

דייקא בגלות וירידה בגוף גשמי ע"י תשובה מעומקא דליבא באתעדל"ת מהתבוננות ירידתו ממקום גבוה מאד נעלה דע מאין

דווקא בגלות ובירידה לגוף גשמי, באמצעות תשובה מעומק הלב, כאתערותא דלתתא, מתוך התבוננות בירידתו ממקום גבוה ונעלה מאוד: "דע מאין

כוח זה שייך דווקא לנשמה בגלות, בתוך גוף גשמי. תשובתה באה מעומק הלב, כיוזמה אנושית הנוולת מהתבוננות במרחק הרב שבו נפלה ממקורה הנעלה.

באת^{20, 21} מלמעלה מהחכמה והחכמה מאין תמצא²² הוא ראשית הגילוי ולאן אתה הולך להתלבש בעוה"ז אף שלא חטא אעפ"כ הוא נתגשם ונפרד ממהותו ועצמותו בתכלית הריחוק

באת": מלמעלה מחכמה, ו"החכמה מאין תמצא" — וזו ראשית הגילוי; "ולאן אתה הולך" — להתלבש בעולם הזה. גם אם לא חטא, בכל זאת הוא התגשם ונפרד ממהותו ועצמותו בריחוק מוחלט.

"דע מאין באת" שבמשנה מתפרש כהצבעה על שורש הנשמה שלמעלה מחכמה, ב"אין" שממנו נמצאת החכמה. "ולאן אתה הולך" הוא התלבשותה בעולם הזה, שבו נעשתה גשמית ורחוקה בתכלית מעצמותו של ה', גם בלי שחטאה.

וצריך להיות ממארי דחושבנא לידע אינש בנפשו כו' ולעורר רחמנות על ירידתו כו' בלב נשבר על חיי דנשמתא וממילא הוא נמשך בהשתלשלות רחמים על בני חיי ומזוני זכרנו לחיים כו'.

וצריך להיות ממארי דחושבנא, כדי "שידע אינש בנפשו וכו'" ולעורר רחמים על ירידתו וכו', בלב נשבר על חיי הנשמה. ממילא נמשכים בהשתלשלות רחמים על בני, חיי ומזוני: "זכרנו לחיים וכו'".

על האדם לערוך חשבון נפש כן ולחוש רחמים על ירידת נשמתו, בלב נשבר על חייה הרוחניים. רחמים אלה, המתעוררים מלמטה, מושכים רחמים מלמעלה גם בעניינים גשמיים כגון ילדים, חיים ופרנסה, כבתפילה "זכרנו לחיים".

3 וזהו ברחמים גדולים אקבצך²³ ע"י תשובה מעומקא דליבא בהתכוננותו כי ברגע קטן עזבתיך שהעזיבה הוא

וזהו "ברחמים גדולים אקבצך": באמצעות תשובה מעומק הלב, כשהאדם מתכונן בכך ש"ברגע קטן עזבתיך" — שהעזיבה היא

הבטחתו של ישעיהו, "ברחמים גדולים אקבצך", מתפרשת כתשובה מעומק הלב. היא באה כאשר האדם מתכונן במילים הבאות: "ברגע קטן עזבתיך".

רק רגע קטן מחשבה אחת כל שיתא אלפי שנין וג"ע התחתון וג"ע העליון וימות המשיח ותחיית המתים וכל החמשים אלף יובלות (ועיין מזה בד"ה להבין פי הפסוק מי אל כמוך).²⁴

רק רגע קטן, מחשבה אחת: כל ששת אלפי השנים, גן עדן התחתון והעליון, ימות המשיח, תחיית המתים וכל חמשים אלף יובלות. ועיינו בעניין זה במאמר המתחיל "להבין פירוש הפסוק מי אל כמוך".

ה"רגע הקטן" הוא מחשבתו האחת של ה' הכוללת את כל ההיסטוריה, את כל גני העדן, את ימות המשיח, את תחיית המתים ואת חמשים אלף יובלות. אדמו"ר הזקן מפנה את הלומד למאמר נוסף להרחבה.

ואי לזאת ירידתו לעוה"ז היא ירידה גדולה ע"י מעורר תשובה מעומקא דליבא רחמים רבים ממהותו ועצמותו להמשיך י"ג מדות הרחמים²⁵ שלא יכול להתמשך בכלי אחד²⁶

ולכן, מאחר שירידתו לעולם הזה היא ירידה גדולה, הוא מעורר באמצעות תשובה מעומק הלב ורחמים רבים ממהותו ועצמותו, כדי להמשיך את שלוש עשרה מידות הרחמים, שאינן יכולות להימשך בכלי אחד

מכיוון שירידת הנשמה גדולה כל כך, התשובה שהיא מעוררת עמוקה, והיא מעוררת רחמים רבים מעצמותו של ה'. רחמים אלה נמשכים באמצעות שלוש עשרה מידות הרחמים, מפני שעוצמתם גדולה מכדי להיכלל בכלי או במידה אחת.

רק בייג מדות הי' אל רחום וגוי' הי' המשכה ממהותו ועצמותו שיהיה הי' ייג מדות כו: ²⁷

אלא בשלוש עשרה המידות: "הוי' הוי' אל רחום וגוי'". הוי' היא ההמשכה ממהותו ועצמותו, כדי שהוי' תהיה שלוש עשרה מידות וכו'.

שלוש עשרה מידות הרחמים מתחילות ב"הוי' הוי' אל רחום". שם הוי' כאן מציין את ההמשכה מעצמותו של הי', שממנה מתגלות שלוש עשרה המידות.

קטע 3 • 41-5

י"כ עשך בעלך"

4 ג וזהו כי בועליך עושיך וגוי'. ואיך שייך אצלו ית' שאין לו דמות הגוף לגבי נמשות רוחניות לשון זה וכתוב כי יבעל בחור בתולה ²⁸ וגוי'.

ג. וזהו "כי בועליך עושיך וגוי'". כיצד שייך לומר עליו ית', שאין לו דמות הגוף, לשון זו ביחס לנשמות רוחניות? ונאמר: "כי יבעל בחור בתולה וגוי'".

אדמו"ר הזקן חוזר לפסוק בישעיהו, "כי בועליך עושיך", המשתמש בלשון של נישואין. הוא שואל כיצד אפשר להשתמש בלשון זו ביחס להי', שאין לו גוף, וביחס לנשמות רוחניות, בייחוד לאור פסוק אחר המשתמש באותה מילה על בחור הנושא בתולה.

אך הנה איתא על זה (סנהדרין דף כ"ב ב') אין אשה כורתת ברית ²⁹ כו'.

אלא שנאמר על כך (סנהדרין דף כ"ב ע"ב): "אין אשה כורתת ברית וכו'".

התלמוד מלמד שאישה כורתת ברית רק עם מי שעשאה כלי. אדמו"ר הזקן רומז למאמר זה כדי להסביר באיזה מובן הי' הוא "בעל" ו"עושה" של הנשמה.

דהנה ע"י ירידתה בעוה"ז בגלות נתגשמה ונטמטם לבו והי' לאבן אף שאינו נפש החוטאת באיסור ח"ו גם ע"י היתר כשאינו מקדש עצמו כו'.

שהרי עקב ירידתה לעולם הזה, בגלות, היא התגשמה ולבו של האדם נטמטם והיה לאבן. גם אם אינו חוטא באיסור, חס ושלום, הדבר קורה גם באמצעות המותר, כשהוא אינו מקדש את עצמו וכו'.

בגלות שבעולם הזה נעשית הנשמה גסה והלב נאטם כאבן. הדבר קורה לא רק בעקבות חטא, חס ושלום, אלא גם בעניינים מותרים, כשהאדם אינו מקדש את עצמו בהם.

ועיי התעוררות רחמים רבים אתערותא דלעילא בייג מדה"ר נפתח לבו שיש כח במדה זו לפתוח מי שלבו אטום ככתולה^{30,31} כמו שאנו רואים באדם אכזרי שלבו אטום וכשמעוררים לו איזה רחמנות נפתח לבו.³²

ובאמצעות התעוררות רחמים רבים, אתערותא דלעילא בשלוש עשרה מידות הרחמים, נפתח לבו. למידה זו יש כוח לפתוח את מי שלבו אטום ככתולה; כפי שאנו רואים שאדם אכזרי, שלבו אטום, כאשר מעוררים בו רחמים כלשהם, לבו נפתח

שלוש עשרה מידות הרחמים, הנמשכות מלמעלה, מסוגלות לפתוח לב אטום כזה, בדומה לפתיחת מצב התולין בנישואין. גם במונחים אנושיים אנו רואים שאפילו לבו של אדם אכזר נפתח כשמעוררים בו רחמים.

5 וזהו כי בועליך עושיך עיי תשובה מעומק דליכא בהתבוננות כי ה' צבאות³³ הם כל חיי עוה"ב כו'

וזהו "כי בועליך עושיך": באמצעות תשובה מעומק הלב, מתוך התבוננות בכך ש"ה' צבאות" — הכולל את כל חיי העולם הבא — וכו' —

אדמו"ר הזקן מסביר כעת את "כי בועליך עושיך" באמצעות התשובה שתוארה קודם. בהמשך הפסוק נאמר "ה' צבאות שמו", והוא מפרש זאת בנושא להתבוננות: כל חיי העולם הבא כלולים ב"ה' צבאות".

הוא רק שמו הודו על ארץ ושמים³⁴ זיו השכינה ומקור נשמתו הוא גבוה מאד נעלה כו' וירידתה הוא ירידה גדולה כו'

הוא רק שמו: "הודו על ארץ ושמים" — זיו השכינה. מקור נשמתו גבוה ונעלה מאוד וכו', וירידתה היא ירידה גדולה וכו'.

כל אלה הם רק "שמו" של ה', הודו המאיר בארץ ובשמים, הארה בלבד מזיו השכינה, כשם ששם הוא רק ביטוי חיצוני של אדם. לעומת זאת, מקור הנשמה נעלה מאוד, ולכן ירידתה לעולם הזה גדולה מאוד.

עייז הוא מעורר ייג מדות כו' ברחמים רבים לפתוח לבו שיהיה כלי ומכון לשבתך פעלת³⁵ ה' כו' באמצעות כך הוא מעורר את שלוש עשרה המידות וכו', ברחמים רבים, כדי לפתוח את לבו ולהיות כלי ו"מכון לשבתך פעלת ה' וכו'.

התבוננות זו מעוררת את שלוש עשרה מידות הרחמים בעוצמה, והן פותחות את לבו האטום של האדם. הלב הפתוח נעשה כלי ו"מכון לשבתך", מקום שבו ה' יכול להשרות את שכינתו.

יאר ה' פניו אליך³⁶ שעייז כמים הפנים³⁷ כו' יחזור פניו ג"כ בתשובה וזהו ג"כ עשרת ימי תשובה הוא חזרת פנים בפנים

"יאר ה' פניו אליך" — וכך, "כמים הפנים לפנים וכו'", גם האדם ישיב את פניו בתשובה. זהו גם עניינם של עשרת ימי תשובה: חזרה למצב של פנים בפנים.

כש"יאר ה' פניו" אל האדם, האדם, כמו דמות המשתקפת במים, מפנה את פניו בחזרה אל ה' בתשובה. עשרת ימי תשובה, מראש השנה ועד יום הכיפורים, הם שיבה לקשר של פנים בפנים.

כי כל השנה אף שעובדים את ה' כו' הוא בחינת עורף כי פנו אלי עורף ולא פנים³⁸

שהרי במשך כל השנה, אף שעובדים את ה' וכו', זו בחינת עורף: "כי פנו אלי עורף ולא פנים"

בשאר השנה, אפילו אדם שעובד את ה' עושה זאת כאילו גבו מופנה אליו. אדמו"ר הזקן שואל את לשון תוכחת ירמיהו, "פנו אלי עורף ולא פנים", כדי לתאר עבודה שאינה מעורבת בפנימיות.

כי כל עיקר חיות האדם וכל החושים ראייה ושמיעה דיבור ריח הוא בפנים ובעורף הוא רק עצם כו'

שהרי עיקר חיותו של האדם וכל חושי — ראייה, שמיעה, דיבור וריח — נמצאים בפנים, ואילו בעורף יש רק עצם וכו'.

הפנים מרכזות את חיותו ואת חושי של האדם, ואילו העורף הוא עצם בלבד. הדימוי ממחיש את ההבדל בין עבודה מתוך החיות הפנימית כולה לבין עבודה חיצונית בלבד.

כמו כן צריך להחזיר כל עיקר נקודת לבנו ורצונו ומחשבה דיבור ומעשה רק לה' לבדו וכאמרו מי לי

בשמים^{39,40} כו' ג"ע תחתון וג"ע עליון כו'

כך גם צריך להפנות לה' לבדו את כל עיקר נקודת לבו, רצונו, מחשבתו, דיבורו ומעשיו. וכאמרו: "מי לי בשמים וכו'" — גן עדן תחתון וגן עדן עליון וכו'.

להפנות את הפנים לה' פירושו להקדיש לו לבדו את נקודת הלב הפנימית ביותר, את הרצון ואת כל המחשבה, הדיבור והמעשה. כאמור בתהילים, "מי לי בשמים" — האדם אינו מבקש אפילו את גני העדן, אלא את ה' עצמו.

שהוא רק זיו והארה אחת כנ"ל וקודם עשיית כל חודש אלול מעורר י"ג מדה"ר שעייז יהיו עשיית

פנים בפנים אחד באחד בכל נפש⁴¹ וגו' להכלל ולהבטל במהותו ועצמותו רמים רב חסד:⁴²

שהם רק זיו והארה אחת, כנוצר לעיל. ובכל חודש אלול, לפני עשרת ימי תשובה, מעוררים את שלוש עשרה מידות הרחמים, כדי שעשרת ימי תשובה יהיו פנים בפנים, אחד באחד, "בכל נפש וגו'", להיכלל ולהתבטל במהותו ועצמותו, ברחמים רבים: וברב חסד:

גני העדן הם רק הארה אחת, ולכן המטרה היא עצמותו של ה'. חודש אלול, שלפני ראש השנה, מעורר את שלוש עשרה מידות הרחמים ומכין את עשרת ימי תשובה למצב של פנים בפנים, שבו הנשמה נכללת ומתבטלת במהותו ועצמותו של ה'.

קטע 4 • 61

הנשמות שלמעלה והאהבה המסותרת שלמטה

6 ד והנה כל זה הוא בנשמות שהם בעוה"ז בגלות וירידה גדולה כו'. אך הוא עייז תשובה כנ"ל ובמקום שבעל תשובה עומד כו'.

ד. כל זה אמור בנשמות הנמצאות בעולם הזה, בגלות ובירידה גדולה וכו'. אלא שהדבר נעשה באמצעות תשובה, כנוצר לעיל, ו"במקום שבעלי תשובה עומדים וכו'".

כל מה שנאמר עד כה עוסק בנשמות שבגופים, שעלייתן באה באמצעות תשובה. התלמוד מלמד ש"במקום שבעלי תשובה עומדים" אפילו צדיקים גמורים אינם עומדים, ומראה עד כמה גבוהה עלייה זו.

אבל הנשמות שבג'יע שהם בחינות צדיקים גמורים שמישיגים מזיו השכינה כנ"ל וא"כ ע"י מה הוא עלייתם להכלל כו' שאינו שייך אצלם לב נשבר מעומקא דליבא כו'

אבל מהי עלייתן להיכלל וכו' של הנשמות שבגן עדן, שהן במדרגת צדיקים גמורים המשיגים מזיו השכינה, כנזכר לעיל? הרי תשובה מתוך לב נשבר מעומק הלב אינה שייכת אצלן וכו'.

כאן עולה שאלה על הנשמות שכבר נמצאות בגן עדן, צדיקים גמורים הנהנים מזיו השכינה. לב נשבר אינו שייך אצלן, אז כיצד הן עולות? ונכללות בעצמותן של ה'?

זהו לריח שמניך טובים⁴³ כו' ע"כ עלמות אהבוך ופי' שע"י התורה שעסקו בה בהיותם בעוה"ז מלובשים בגופים שהתורה נתלבשה ג"כ בדברים גשמיים

זהו "לריח שמניך טובים וכו', על כן עלמות אהבוך". פירושו, שבזכות התורה שעסקו בה כשהיו בעולם הזה, מלובשים בגופים — שהרי גם התורה התלבשה בדברים גשמיים

התשובה נמצאת בפסוק הפותח: "לריח שמניך טובים" הוא הסיבה לכך ש"עלמות", הנשמות שלמעלה, אוהבות את ה'. עלייתן באה באמצעות התורה שלמדו כשהיו בגופים, שכן גם התורה התלבשה בעניינים גשמיים.

וזהו שמן תורק שמך כל התורה שמו של הקב"ה⁴⁴ הורק מכלי אל כלי בהשתלשלות להתלבש בעוה"ז בדברים גשמיים וכל מה שהורק למטה כו'

וזהו "שמן תורק שמך": כל התורה היא שמו של הקב"ה, שנשפך מכלי אל כלי בהשתלשלות, כדי להתלבש בעולם הזה בדברים גשמיים. וככל שהוא נשפך למטה וכו'

"שמן תורק שמך" מתייחס לתורה, שכולה שמו של הקב"ה. היא "נשפכה" ממדרגה למדרגה עד שהתלבשה בעולם הזה בעניינים גשמיים.

ריחו נודף יותר כמו שאנו רואים בשמן גשמי שמה שהי' למעלה כשהורק מכלי אל כלי נעשה למטה ריחו יותר

ריחו נודף יותר. כך אנו רואים בשמן גשמי: מה שהיה למעלה, כשנשפך מכלי אל כלי, ריחו נעשה חזק יותר למטה.

המשל הוא משמן ממש: ככל שהוא נשפך מכלי לכלי, ריחו מתפשט יותר. כך גם "ריחה" של התורה חזק ביותר בדרגתה הנמוכה והגשמית ביותר.

כמו כן התורה נעוץ סופן בתחלתן⁴⁵ סוף מעשה במחשבה תחילה עי"ז יש להם עלייה להכלל כנ"ל.

כך גם בתורה: "נעוץ סופן בתחלתן", "סוף מעשה במחשבה תחילה". באמצעות כך הן עולות ונכללות, כנזכר לעיל

מכיוון שסופן נעוץ בתחלתן, דרגת התורה הנמוכה ביותר קשורה למקורה העליון ביותר, כשם שהמעשה האחרון היה ראשון במחשבה. לכן התורה שלמדו הנשמות למטה מעלה אותן להיכלל בה'.

וזהו ע"כ עלמות הם נשמות שאינם בגוף בעוה"ז אהבוך הוא אהבה רבה רב חסד כי טל אורות טליך⁴⁶
כל המשתמש באור תורה אור תורה⁴⁷ מחייהו (בכתובות קי"א ב')

וזהו "על כן עלמות": אלו הנשמות שאינן בגוף בעולם הזה; "אהבוך" — זו אהבה רבה, "רב חסד". "כי טל אורות טליך": כל המשתמש באור תורה, אור תורה מחייהו (כתובות קי"א ע"ב).

"עלמות אהבוך" פירושו שהנשמות שלמעלה משיגות אהבה רבה, הקשורה ל"רב חסד". דברי התלמוד שאור התורה מחיה את המשתמש בו מלמדים שלימוד התורה מעניק לנשמות חיות ועלייה

וזהו טובים לי אור את האור כי טוב⁴⁸ והנה ע"י תשובה מעומקא דליבא בעוד הנשמה בעוה"ז יכול לעלות ולהגיע ג"כ לאהבה רבה כנ"ל.

וזהו "טובים", לשון אור: "וירא אלקים את האור כי טוב". באמצעות תשובה מעומק הלב, כשהנשמה עדיין בעולם הזה, היא יכולה לעלות ולהגיע גם לאהבה רבה, כנזכר לעיל.

"טובים" מתפרש כלשון אור, כמו "וירא אלקים את האור כי טוב", ולכן "שמניך טובים" הם אור התורה. גם נשמה הנמצאת עדיין בעולם הזה יכולה להגיע לאהבה רבה באמצעות תשובה עמוקה.

וזהו ישקני מנשיקות פיהו^{49, 50} וכו' והנה איתא ערבים עלי⁵¹ דברי סופרים יותר מיינה של תורה הן המאה ברכות שמברכין

וזהו "ישקני מנשיקות פיהו וכו'". ונאמר: "ערבים עלי דברי סופרים יותר מיינה של תורה" — אלו מאה הברכות שמברכים

הפסוק הקודם, "ישקני מנשיקות פיהו", ממשיך במילים "כי טובים דודיך מיין". התלמוד דורש זאת: "ערבים עלי דברי סופרים יותר מיינה של תורה", ואדמו"ר הזקן מחיל זאת על מאה הברכות שמברכים בכל יום, תקנה מדברי סופרים.

בכל יום ברוך אתה ה' שהן מד"ס שיהי' התגלוי' והמשכה מן העולם ועד העולם אלקינו שיהי' אלקינו לא למעלה בחינת כו' רק בשכל והתבוננות

בכל יום: "ברוך אתה ה'". הן מדברי סופרים, כדי שתהיה התגלות והמשכה "מן העולם ועד העולם". "אלקינו" — שיהיה אלקינו, ולא יישאר למעלה בבחינה וכו', אלא יושג בשכל ובהתבוננות

כל ברכה, "ברוך אתה ה' אלקינו", ממשיכה את גילוי' של ה' מהעולם העליון לעולם התחתון. "אלקינו" פירושו שיהיה אלקינו, לא רחוק למעלה ולא מוכר רק באמצעות שכל והתבוננות

אך צריך שיהי' התגלות נקודת לבבו שיהי' רצון אחד לבדו ית' ובכל אחד מישראל יש אהבה

אבל צריכה להיות התגלות של נקודת לבו, שיהיה רצון אחד לו לבדו ית'. ובכל אחד מישראל יש אהבה

מעבר להכנה, צריכה להתגלות נקודת הלב הפנימית ביותר, רצון אחד לה' לבדו. בכל יהודי יש אהבה כזו לה', אף שהיא עשויה להיות מוסתרת.

מסותרת כל חד לפום שיעורא דילי בגילוי בתפלה יש מתפלל בבחי' צעק לבם⁵² אף שרואה בעצמו שהוא מגושם ומלובש בתאוות ומדות גשמיות

מסותרת, כל אחד לפי מידתו, המתגלית בתפילה. יש מי שמתפלל בבחינת "צעק לבם", אף שהוא רואה בעצמו שהוא מגושם ומלובש בתאוות ובמידות גשמיות.

האהבה המסותרת מתגלה בתפילה, כל אחד לפי מידתו; יש המתפללים באופן של "צעק לבם". הדבר אפשרי גם כשהאדם רואה את עצמו כגס וכקשור לתאוות גשמיות.

אך עכ"ז האמת אינו כן כי הוא רק שקר מעלמא דשקרא והאהבה הנ"ל הוא האמת

אבל למרות זאת, האמת אינה כך: זו רק שקר של עלמא דשקרא, ואילו האהבה הנזכרת לעיל היא האמת.

הגסות הזאת אינה העצמי האמיתי של האדם; היא שייכת ל"עלמא דשקרא", העולם הגשמי הזה. האהבה המסותרת לה' היא האמת של הנשמה.

ולכן נקרא כנסת ישראל בשם אגוז אל גנת אגוז ירדתי^{53,54} כמו האגוז⁵⁵ שיש בו מוח וקליפה המכסה כמו כן בנשמות כו' בעודן בגוף בעוה"ז וזהו סוד האהבה מסותרת⁵⁶ הנ"ל⁵⁷

ולכן נקראת כנסת ישראל בשם אגוז: "אל גנת אגוז ירדתי". כשם שבאגוז יש מוח וקליפה המכסה עליו, כך גם בנשמות וכו' כל עוד הן בגוף בעולם הזה. וזהו סוד האהבה המסותרת הנזכרת לעיל.

המדרש משווה את ישראל לאגוז, שיש בו גרעין אכיל המוסתר בתוך קליפה קשה. כך גם אהבת הנשמה לה' מוסתרת בתוך קליפה חיצונית. כל עוד היא בגוף, וזהו סודה של האהבה המסותרת.

אך על ידי מה יכולה לבא לגילוי רב הוא ע"י התעוררות סוד העליון ישת חשך סתרו⁵⁸ כו'

,אך כיצד היא יכולה להתגלות במידה רבה? באמצעות התעוררות הסוד העליון: "ישת חשך סתרו וכו'".

האהבה המסותרת מתגלה במלואה כאשר מתעורר "סוד" נעלה יותר. סוד זה הוא מדרגתו הנסתר של ה' עצמו, המתוארת בפסוק "ישת חשך סתרו".

לבא להתגלות ע"י מתגלה סוד התחתון אהבה כנ"ל כמ"ש בד"ה כי תהיין לאיש שתי נשים⁵⁹ כו' ע"ש

וכך היא באה לידי גילוי; באמצעותו מתגלה הסוד התחתון — האהבה הנזכרת לעיל, כמבואר במאמר המתחיל "כי תהיין לאיש שתי נשים וכו'", עיינו שם.

כאשר המדרגה הנסתר העליונה מתגלה, היא מוציאה לאור את הסוד התחתון, האהבה המסותרת של הנשמה. אדמו"ר הזקן מפנה למאמר נוסף שבו הדבר מבואר בהרחבה.

וזהו נכנס יין יצא סוד⁶⁰ עיי תשובה יוצא הסוד העליון והסוד התחתון כניל וזהו מי גילה רז זה לבני⁶¹
כוי:⁶²

וזהו "נכנס יין יצא סוד": באמצעות תשובה יוצאים הסוד העליון והסוד התחתון, כנזכר לעיל. וזהו גם "מי גילה רז זה לבני וכו'".

מאמר התלמוד "נכנס יין יצא סוד" — יין וסוד שווים בגימטריה שבעים — מתפרש על תשובה, המגלה הן את הסוד העליון והן את הסוד התחתון. דברי התלמוד "מי גילה רז זה לבני" מתייחסים לכך שישאל אמרו "נעשה" לפני "נשמע", כביטוי לאהבה ולמחויבות שלמעלה מהבנה.

בעבודה

על האדם לערוך חשבון נפש כן: מה גבוה מקור נשמתו ועד כמה ירדה, ולהרגיש עליה רחמים בלב נשכר. תשובה זו מעומק הלב, ובייחוד באלול ובעשרת ימי תשובה, מפנה אל ה' לבדו את נקודת הלב הפנימית ביותר, את הרצון, המחשבה, הדיבור והמעשה; היא מבקשת לא אפילו את גן עדן, אלא את ה' עצמו. עליו לדעת שכל הגסות שהוא רואה בעצמו אינה האמת, ואילו האהבה המסותרת לה' היא האמת.

שאלות לשיחה

1. מדוע מכנה המאמר את העולם הבא כולו "זיו יחיד", ולמה מגיעה התשובה בעולם הזה שאינו מושג באמצעותו?
2. כיצד ייתכן שגם נשמה שלא חטאה זקוקה לתשובה, לפי המאמר?
3. למה מסמלים "פנים" ו"אחור", וכיצד אלול ועשרת ימי תשובה הופכים מצב אחד למשנהו?
4. מדוע ריח השמן, וכן ריח התורה, מתעצם ככל שהם נמשכים למטה, וכיצד הדבר מסייע לנשמות שבגן עדן?
5. מהם "הסוד העליון" ו"הסוד התחתון", וכיצד התשובה מגלה את שניהם?

הערות

פסוקה 1

1 לריח שמניך טובים

הפסוק שבראש המאמר. מילותיו האחרונות, "עלמות אהבוך", מתפרשות על נשמות שאינן בגופים.

שיר השירים א:13 Song of Songs

לְרִיחַ שְׁמֶיְךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוֹרֵק שְׁמֶךָ עַל־כֵּן עֲלֻמוֹת אֶהְבֹּדָה:

Thine ointments have a goodly fragrance; Thy name is as ointment poured forth; Therefore do the maidens love thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

שה"ש א, ג.

2 אל תקרי עלמות אלא עולמות

התלמוד קורא "עולמות" במקום "עלמות" בפסוק זה. אדמו"ר הזקן נעזר בקריאה זו כדי לזהות את ה"עולמות" עם הנשמות שבעולמות העליונים.

עבודה זרה ל"ה ב:ז-8 Avodah Zarah 35b:7-8

דָּרַשׁ רַב נַחֲמָן בְּרִיה דְּרַב חֲסָדָא, מַאי דְּכָתִיב: "לְרִיחַ שְׁמֶיְךָ טוֹבִים", לָמָּה תִּלְמִיד חָכָם דּוֹמֶה? לְעֻלּוּחִית שֶׁל פְּלִיטִין: מְגוּלָּה — רִיחָה נּוֹדֶף, מְכּוּסָּה — אִין רִיחָה נּוֹדֶף. וְלֹא עוֹד, אֲלָא דְּכָרִים שְׁמֻכּוּסִין מְמַנּוּ מִתְּגַלִּין לוֹ, שְׁנֶאֱמַר: "עֲלֻמוֹת אֶהְבֹּדָה", קָרִי בָקָה "עֲלֻמוֹת"; וְלֹא עוֹד, אֲלָא שְׁמֻלָּא דְּהִמּוֹת אוֹהֲבוֹ, שְׁנֶאֱמַר: "עֲלֻמוֹת אֶהְבֹּדָה", קָרִי בָקָה "עַל מוֹת"; וְלֹא עוֹד, אֲלָא שְׁנוּחַל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, אֶחָד הָעוֹלָם הַזֶּה ואֶחָד הָעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֶאֱמַר: "עֲלֻמוֹת", קָרִי בָקָה "עוֹלָמוֹת".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar III, 71b זח"ג עא, כב

הערות קה"ת

ע"ז לה, ב. זח"ג עא, ב.

3 כי בועליך עושיך

ישעיהו מכנה את ה' "בעל" ו"עושה" של כנסת ישראל. כאן הדברים מתפרשים על נשמות המלוכות בגופים בעולם הזה.

ישעיהו נ"ד:5 Isaiah 54:5

כִּי בְעֻלְיָה עֹשֶׂיךָ ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ וְגֹאֲלָהּ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כְלֵי־אֲרָץ יִקְרָא:

For thy Maker is thy husband, The L-RD of hosts is His name; And the Holy One of Israel is thy Redeemer, The G-d of the whole earth shall He be called.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

ישע"י נד, ה.

4 מוטב דלידייני

לאחר מותו של אחר, מתפלל חכם שידונו אותו כדי שיוכל להיכנס לעולם הבא. אדמו"ר הזקן מסיק שכדאי לסבול אפילו גיהנום כדי לזכות בגן עדן.

חגיגה ט"ו ב:3 Chagigah 15b:3

כִּי נָח נִפְשִׁיהָ דְּאַחֵר, אָמְרִי: לֹא מֵיָדֵן לִידִינִיָּה, וְלֹא לְעֻלְמָא דְּאַתִּי לִיתִי. לֹא מֵיָדֵן לִידִינִיָּה — מְשׁוּם דְּעֵסֶק בְּאוֹרֵינִיָּתָא, וְלֹא לְעֻלְמָא דְּאַתִּי לִיתִי — מְשׁוּם דְּחֻטָּא. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מוֹטֵב דְּלִידִינִיָּה וְלִיתִי לְעֻלְמָא דְּאַתִּי.

מְתִי אָמוֹת, וְאַעֲלֶה עֵשֶׂן מִקְבְּרוֹ. כִּי נָח נִפְשִׁיהָ דְּרַבִּי מֵאִיר סְלִיק קוּטְרָא מִקְבְּרֵיהָ דְּאַחֵר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערות קה"ת

חגיגה טו, ב.

5 יש עוד גיהנם מקודם הנק' נהר דינור

ההערה אומרת שרעיון זה אינו נמצא במאמרי אדמו"ר הזקן או באור התורה, ומפנה לתורה חיים לעניין ההבדל בין גיהנום לנהר דינור. שם נהר דינור הוא המקום שבו הנשמות טובות כדי להתעדר ולהיטהר מאש זרה, בניגוד לגיהנום, שהוא אש אוכלת

הערות קה"ת

ענין זה ליתא במאמרי אדה"צ ובאוה"ת. וראה בתו"ח פ' וישלח דף קצו, ב [בהוצאה חדשה] ההפך בין גיהנם לנהר דינור "נהר דינור שטובלים בו הנשמות שיבררו וילבנו מאש זרה (ולא כגיהנם שהוא אש השורף ומכלה בו)".

6 נהר דינור דנגיד ונפיק

דניאל רואה נהר של אש היוצא מלפני ה' והולך. כאן הוא מתפרש כטיהור שהנשמה עוברת לפני עלייתה לגן עדן העליון.

דניאל ז':10 Daniel 7:10

נְהַר דִּי־נּוֹר נִגַּד וְנִפֵּק מִן־קְדֻמָּהּ אֶלְף אֶלְפִין וְשִׁמְשׁוֹנָה וְרַבּוּ רִבְבִין קְדֻמָּהּ יְקוּמוּן דִּינָא יִתְבּ וְסִפְרִין פְּתִיחוּ:

A fiery stream issued And came forth from before him; thousand thousands ministered unto him, And ten thousand times ten thousand stood before him; The judgment was set, And the books were opened.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

דניאל ז, י. בארוכה במאמרי אדה"א שם.

7 ירידה זו צורך עליה

הקטע שם מלמד גם שירידת הנשמות לגוף היא לצורך עלייה. הוא מסביר את העלייה באמצעות "נשמה שנתת בי טהורה היא": הנשמה באה מטהר עליון, נבראת, נופחת בגוף ונשמרת בו.

הערות קה"ת

ראה גם לעיל פ' דברים א, א.

8 יפה שעה אחת בתשובה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערות קה"ת

אבות ד, יז.

9 יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב

המשנה מלמדת ששעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה טובה מכל חיי העולם הבא. זהו המפתח להבנת ירידת הנשמה

משנה אבות ד':17 Pirkei Avot 4:17

הוא הִיָּה אוֹמֵר, יִפֶּה שְׂעָה אַחַת בְּתַשׁבּוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְיִפֶּה שְׂעָה אַחַת שֶׁל קוֹרֵת רוּחַ בְּעוֹלָם הַבָּא, מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה:

הנשמה.

איוב כ"ח:12 Job 28:12

והחֲכֵמָה מֵאֵין תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כח, יב.

פסוקה 3

23

ברחמים גדולים אקבצך

"כי רגע קטן עזבתך וברחמים גדולים אקבצך". אדמו"ר הזקן מפרש את הגלות כ"רגע קטן" ואת התשובה כהמשכת "הרחמים הגדולים"

ישעיהו נ"ד:7 Isaiah 54:7

כְּרָגַע קָטָן עֲזַבְתִּיךָ וּבְרַחֲמִים גְּדוֹלִים אֶקְבֹּצְךָ:

For a small moment have I forsaken thee; But with great compassion will I gather thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נד, ז.

24

בד"ה להבין פי' הפסוק מי אל כמוך

זהו המאמר שאליו מפנה הטקסט עצמו. הוא מלמד שכל העולם, אפילו ימות המשיח ותחיית המתים, נתון בתוך הזמן, והזמן נוצר מצירופי שם הוי' המתחדשים בכל שעה; התבוננות זו מביאה לתשובה.

הערת קה"ת

לעיל פי' נצבים סא, א.

25

להמשיך י"ג מדות הרחמים

הצמח צדק מציג שלוש עשרה המידות כאן הן שלוש עשרה תיקוני דיקנא של ז"א, ואילו "הרחמים הגדולים" הם שלוש עשרה המידות של אריך אנפין.

הערת קה"ת

באוה"ת שה"ש כרך א ע"י נג מבאר הצ"צ: "אך י"ל דכוונתו כאן ש"י"ג מדות הם י"ג ת"ד דז"א ורחמים גדולים הם י"ג ת"ד דא"א" ע"ש.

26

שלא יכול להתמשך בכלי אחד

בגרסה המקבילה מוסבר שרחמים אלה עדיין אינם יכולים להימשך ולהתחלק למידות כלל, מפני שמהותו ועצמותו של ה' נעלות בהרבה גם מן המידות הגדולות שקודמות לחכמה.

הערת קה"ת

במאמרי אדה"ז שם מבאר: "אשר עדיין לא ניתן להמשך ולהתחלק במדות כלל וכמאמר דלא דאית לך צדק ידיעא כו' ולא מכל אינון מדות כלל כי מהותו ועצמותו ית' גבוה מאד נעלה מן המדות הגדולות שלפני החכמה כו' וכמ"ש במ"א". וכ"ה באוה"ת שה"ש ע"י מו.

27

ה' ה' א-ל רחום

תחילת שלוש עשרה מידות הרחמים שהתגלו למשה. שם הוי' הכפול מסמן כאן את ההמשכה מעצמותו של ה' אל שלוש עשרה המידות

שמות ל"ד:6 Exodus 34:6

וַיַּעֲבֹר ה' עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חַסֵּד וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: "The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering,

ע' רכז עם הגהות באוה"ת פ' קרח ע' תרסה ואילך. ובמאמרי אדה"א נ"ך ע' רד. יהל אור ע' תקנה דשם כי "וי"ל שזהו המרומז ג"כ בפ"י כל עולמים כל דהיינו חמשים אלף יובלות. . וענין חמשים אלף יובלות י"ל עפמ"ש בע"ח שער י"ד בענין נשי"ב שבא"ה הם בבחי' חשבון גדול ע"כ מזה נמשך חשבון אלפים" ע"ש.

19

ולית מחשבה תפיסא ב"י כלל

מתפילת אליהו, "פתח אליהו": "לית מחשבה תפיסא כך כלל". הדברים מתארים את עצמותו של ה' כמי שלמעלה מכל מדרגת גילוי, לרבות העולם הבא.

תקוני זוהר י"ז א:י"ב-10:17a Tikkunei Zohar 17a:10-12

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא כך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש כך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסוקה 2

20

דע מאין באת

הקטע דן במדרגות שבנקודות הלב, שלמעלה מבינה ודעת, ובמקביל להן בשתי מדרגות הרצון העליון שלמעלה מן השכל. הוא מעמיק את משמעות שורש הנשמה שלמעלה מחכמה.

הערת קה"ת

אבות ג, א. ראה גם לעיל פ' במדבר ב, א. באוה"ת שה"ש ע"י נב מבאר שהוא האין שממנו תמצא החכמה עילאה שמשם שרש הנשמה.

21

דע מאין באת ולאן אתה הולך

המשנה מדריכה את האדם לדעת מאין בא ולאן הוא הולך. כאן "מאין" הוא מקור הנשמה שלמעלה מחכמה, ו"לאן אתה הולך" הוא ירידתה לעולם הזה.

משנה אבות ג:1 Pirkei Avot 3:1

עֲקֵבְיָא בֶן מְהֻלָּאֵל אוֹמֵר, הִסְתַּכֵּל בְּשִׁלְשָׁה דְּכָרִים וְאֵי אֲתָה כָּא לִידֵי עֲבָרָה. דַּע מֵאֵין בָּאתָ, וּלְאֵן אֲתָה הוֹלֵךְ, וּלְפָנֶי מִי אֲתָה עֹתִיד לָתֵן דִּין וְחֶשְׁבוֹן. מֵאֵין בָּאתָ, מִשְׁפַּח סְרוּחָה, וּלְאֵן אֲתָה הוֹלֵךְ, לְמָקוֹם עֶפֶר רָמָה וְתוֹלַעַה. וּלְפָנֶי מִי אֲתָה עֹתִיד לָתֵן דִּין וְחֶשְׁבוֹן. לְפָנֶי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:

Akabyah ben Mahalalel said: mark well three things and you will not come into the power of sin: know from where you come, and where you are going, and before whom you are destined to give an account and reckoning. From where do you come? From a putrid drop. Where are you going? To a place of dust, of worm and of maggot. Before whom you are destined to give an account and reckoning? Before the King of the kings of kings, the Holy One, blessed be He.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

22

והחכמה מאין תמצא

איוב שואל: "מאין תמצא החכמה?" החסידות דורשת: "החכמה נמצאת מאין", ומצביעה בכך על המדרגה שלמעלה מחכמה, שבה מושרשת

פסוקה 5

ה' צבאות

הפסוק ממשיך את "כי בועליך עושיך" במילים "ה' צבאות שמו". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כמלמד שכל העולם הבא הוא רק "שמו" של ה'.

ישעיהו נ"ד:ה'5: Isaiah 54:5

כי בעליך עשיך ה' צבאות שמו וגאלך קדוש ישראל אלוקי כל־הארץ יקרא:

For thy Maker is thy husband, The L-RD of hosts is His name; And the Holy One of Israel is thy Redeemer, The G-d of the whole earth shall He be called.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34

הודו על ארץ ושמים

"שמו לבדו נשגב, הודו על ארץ ושמים". הדבר מראה שמה שמאיר בעולמות הוא רק הודו של ה', הארה.

תהילים קמ"ח:י"ג13: Psalms 148:13

יהללו את־שם ה' בִּישָׁנָב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוּ עַל־אָרֶץ וְשָׁמַיִם:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is exalted; His glory is above the earth and heaven.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35

מכון לשבתך פעלת ה'

משירת הים: "מכון לשבתך פעלת ה'". הלב הפתוח נעשה מקום כזה להשראת השכינה. (הערת קה"ת מפנה לשמות ט"ו:ז'; המילים נמצאות בט"ו:י"ז).

שמות ט"ו:י"ז17: Exodus 15:17

תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת Havayah מקדש אדני כוננו ידיך:

Thou bringest them in, and plantest them in the mountain of Thine inheritance, The place, O L-RD, which Thou hast made for Thee to dwell in, The sanctuary, O L-rd, which Thy hands have established.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טו, ז.

36

יאר ה' פניו אליך

מברכת כוהנים. הארת פניו של ה' לאדם מעוררת אותו להפנות את פניו בחזרה אל ה'.

במדבר ו:כ"ה25: Numbers 6:25

יאר Havayah פניו אליך ויחנך:

The L-RD make His face to shine upon thee, and be gracious unto thee;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ו, כה.

37

כמים הפנים

"כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם". הדברים מסבירים כיצד פנייתו של ה' אל האדם מעוררת מענה מקביל מלמטה.

משלי כ"ז:ט"ט19: Proverbs 27:19

כמים הפנים לפנים כן לבי־האדם לאדם:

and abundant in goodness and truth;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, ו.

פסוקה 4

28

כי יבעל בחור בתולה

"כי יבעל בחור בתולה". הפסוק מראה שהפעול "בעל" מתייחס לאיחוד הראשון עם בתולה, ומעורר את השאלה כיצד הוא שייך לה ולנשמות.

ישעיהו ס"ב:ה'5: Isaiah 62:5

כִּי־יִבְעַל בַּחֹר בְּתוּלָה יִבְעְלוּךָ בְּנִיךָ וּמִשׁוֹשׁ חֲתָן עַל־כַּלָּה יִשִּׁישׁ עַל־יָד: אֱלֹקֶיךָ:

For as a young man espouseth a virgin, So shall thy sons espouse thee; And as the bridegroom rejoiceth over the bride, So shall thy G-d rejoice over thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י סב, ה.

29

התלמוד מלמד שאישה כורתת ברית רק עם מי שעשאה כלי. הדבר מסביר מדוע "בועליך" מופיע לצד "עושיך".

סנהדרין כ"ב ב:ג22b: Sanhedrin 22b:3

אמר רב שמואל בר אבניא משמיה דרב: אשה גולם היא, ואינה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי, שנאמר: "כי בעליך עשיך ה' צבאות שמו".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

30

שלבו אטום כבתולה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ב"ב (יב, ב). [כ].

31

שלבו אטום כבתולה

קה"ת מצטט את הקטע הזה על דימוי הלב האטום. אדמו"ר הזקן משתמש בו לתיאור לב הנשמה שנסגר עקב ירידתה.

בבא בתרא י"ב ב:ח'ט-9'8: Bava Batra 12b:8-9

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: הרגיל ביון, אפילו לבו אטום כבתולה - יון מפקחו, שנאמר: "ותירוש נזוב בתלות". אמר רב הונא בריה דרב יהושע: פשיטא, חלק בכור וחלק פשוט - יהבינו לקה אחד מצארא. יבם - מאי?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

32

ה' נקרא "בעל" ו"עושה" של עמו. כאן הדבר מתאר את פתיחת לבה האטום של נשמה בעולם הזה.

ישעיהו נ"ד:ה'5: Isaiah 54:5

כי בעליך עשיך ה' צבאות שמו וגאלך קדוש ישראל אלוקי כל־הארץ יקרא:

For thy Maker is thy husband, The L-RD of hosts is His name; And the Holy One of Israel is thy Redeemer, The G-d of the whole earth shall He be called.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 6

לריח שמניך טובים

הפסוק הפותח, המתפרש כאן על נשמות שבגן עדן, העולות באמצעות "ריח" התורה שלמדו

Song of Songs 1:3:ג' שיר השירים א'

לְרִיחַ שְׁמִנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוֹרֵךְ שֶׁמֶךְ עַל־כֵּן עֲלֻמוֹת אֲהַבּוּךְ:

Thine ointments have a goodly fragrance; Thy name is as ointment poured forth; Therefore do the maidens love thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כל התורה שמו של הקב"ה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ראה רמב"ן בהקדמתו עה"ת. ובכ"מ.

נעוץ סופן בתחלתן

לעשר הספירות יש "נעוץ סופן בתחלתן". כאן הדבר מסביר מדוע התורה בדרגתה הנמוכה ביותר קשורה למקורה העליון ביותר

Sefer Yetzirah 1:7ז' ספר יצירה א'

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

טל אורות טל"ך

"כי טל אורות טל"ך", הפסוק העוסק בתחיית המתים. התלמוד דורש אותו על אור התורה המחיה את המשתמשים בו

Isaiah 26:19ט"ט ישעיהו כ"ו

יְחִיּוּ מֵתֵיהֶם בְּבִלְתִּי יִקְוּמוּן הִקִּיצוּ וְרָגְנוּ שִׁכְנֵי עֶפְרַיִם כִּי טַל אֹרֶת טִלְךָ וְאַרְצְךָ רָפְאִים תַּפִּיל:

Thy dead shall live, my dead bodies shall arise— Awake and sing, ye that dwell in the dust— For Thy dew is as the dew of light, And the earth shall bring to life the shades.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

התלמוד מלמד שמי שמשמש באור התורה קם לתחייה באמצעותו. הדבר מראה שלימוד התורה מעניק לנשמות חיות ועלייה

Ketubot 111b:5ה' כתובות קי"א ב'

אָמַר לָקַח רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא נִיחָא לְמַרְיֵיהּ דְּאַמְרַתָּ לְהוּ הָכִי, הֵהוּא בְּמַרְפָּה עֲצָמוֹ לְעַבְדָּהּ זָרָה הוּא דְּכַתִּיב. אָמַר לָקַח: מִקְרָא אַחֵר אֲנִי דּוֹרֵשׁ, דְּכַתִּיב: "כִּי טַל אֹרֶת טִלְךָ וְאַרְצְךָ רָפְאִים תַּפִּיל", כָּל הַמְּשַׁתְּמֵשׁ בְּאוֹר תּוֹרָה — אוֹר תּוֹרָה מְחַיֶּהוּ, וְכָל שֶׁאִין מְשַׁתְּמֵשׁ בְּאוֹר תּוֹרָה — אֵין אוֹר תּוֹרָה מְחַיֶּהוּ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

את האור כי טוב

"וירא אלקים את האור כי טוב". הדבר מקשר בין המילה "טוב" לאור, ולכן

As in water face answereth to face, So the heart of man to man.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כי פנו אלי עורף ולא פנים

ירמיהו מוכיח את העם על שהפנו עורף לה'. כאן הדברים מתארים עבודתו. ה' במשך השנה שאין בה פנייה פנימית אליו

Jeremiah 2:27ז' ירמיהו ב' כ"ז

אֲמָרִים לְעֵץ אָבִי אֶתָּה וְלֶאֱכֹן אֶת יִלְדֵּתְנוּ כִּי־פָנוּ אֵלַי עֹרֶךְ וְלֹא פָנִים וּבָקַעַת רַעְתָּם יֹאמְרוּ קוֹמָה וְהוֹשִׁיעֵנו:

Who say to a stock: 'Thou art my father', and to a stone: 'Thou hast brought us forth', for they have turned their back unto Me, and not their face; but in the time of their trouble they will say: 'Arise, and save us.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מי לי בשמים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

תהלים כג, כה.

מי לי בשמים

"מי לי בשמים [ועמך לא חפצתי בארץ]". האדם אינו רוצה דבר, אפילו לא את גני העדן, אלא את ה' עצמו. (הערת קה"ת מפנה לתהילים כ"ג:כ"ה; המילים נמצאות בתהילים ע"ג:כ"ה).

Psalms 73:25ה' תהילים ע"ג:כ"ה

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא־חָפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

בכל נפשך

מתוך קריאת שמע: לאהוב את ה' "בכל נפשך". הדבר מתאר את מסירתו. הנפש המוחלטת של עשרת ימי תשובה

Deuteronomy 6:5ה' דברים ו' ה'

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ורב חסד

אחת משלוש עשרה מידות הרחמים: "רב חסד". היא מציינת את הרחמים הנמשכים מעצמותו של ה'

Exodus 34:6ו' שמות ל"ד:ו'

וַיַּעֲבֹר ה' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אל גנת אגוז ירדת

54

אל גנת אגוז ירדתי. וזה הפסוק שעליו מבוסס הדימוי של ישראל לאגוז

שיר השירים ו:11 Song of Songs 6:11

אֶל־גַּנַּת אֶגְזוֹ יֵרְדָּתִי לְרֹאוֹת בָּאֵפִי הַנָּחַל לְרֹאוֹת הַפְּרָחַה הַגֶּפֶן הַנֶּצֶו הָרְמָנִים:

I went down into the garden of nuts, To look at the green plants of the valley, To see whether the vine budded, And the pomegranates were in flower.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כמו האגוז

55

שם מסביר אדמו"ר האמצעי את ההבדל בין אגוז לפירות אחרים

הערת קה"ת

ראה במאמרי אדה"א נ"ך ע' ריח ההפרש בין אגוז לשאר פרי. ובספר החקירה להצ"צ דף צה, ב שמבאר: "אגוז שיש לו קליפין הרבה וקשות ובתוכו המוח שהוא נחלק לארבע חלקים כנגד ד' אותיות השם. . והיינו התלבשות הנשמה בגוף אשר הנשמה יש בה מדי' עולמות אבי"ע שהם ד' אותיות השם. . ותכלית הכוונה כדי ישבור קליפי האגוז שהם תאוות הגוף ועי"י יבא לבחי' יתרון האור בחי' תשובה" ע"ש. וראה גם באוה"ת בראשית כרך ג דף תרס, ב. ויקרא כרך א ע' שז מה אגוז זה אם נופל לתוך הטנופת כו' כך ישראל כו'.

וזהו סוד האהבה מסותרת

56

שם מסביר אדמו"ר האמצעי בהרחבה כיצד לכל יהודי, אף כשהוא שקוע בענייני העולם, יש כוח למסירות נפש בשעת מבחן. אהבה זו באה מן ה"פרי" שבתוך הקליפה

הערת קה"ת

בארוכה במאמרי אדה"א נ"ך ח"ב ע' ריט, דשם מתחיל לבאר איך יש כח החזק בכאוי"א מ ישראל למסינ' על קדה"ש אחר שגופו הולך וקשה בגסות ובחומריות איך תבא לגילוי מיד בנסיון, ומפרש הגם שנשתקע בהבלי העולם הזה ככל עומק לבו ונפשו מתעורר באהבה אלקית שזה בא מבחי' הפרי שבתוך הקליפה ע"ש.

ולכן נקראת כנסת ישראל בשם אגוז

57

המדרש מדמה את ישראל לאגוז. אדמו"ר הוקן מחיל את הדימוי על האהבה המסותרת שבנשמה

שיר השירים רבה ו:11 Shir HaShirim Rabbah 6:11

... וְנָסַע אֶחָל מוֹעֵד, דָּבָר אַחֵר אֶל גַּנַּת אֶגְזוֹ יֵרְדָּתִי, זֶה הָעוֹלָם. לְרֹאוֹת בָּאֵפִי הַנָּחַל, אֵלֹו יִשְׂרָאֵל. לְרֹאוֹת הַפְּרָחַה הַגֶּפֶן, אֵלֹו בְּתִי כְּנִסְיוֹת וּבְתִי מְדַרְשׁוֹת. הַנֶּצֶו הָרְמָנִים, אֵלֹו הַתִּינוּקוֹת שְׂיוֹשְׁבֵינִי וְעוֹסְקִין בְּתוֹרָה, יוֹשְׁבֵינִי שׁוֹרֹת שׁוֹרֹת כְּגִרְעֵינִי רְמוּנִים.

"I went down to the nut garden to look at the budding of the valley, to see if the vine had blossomed and the pomegranates were in bloom" (Song of Songs 6:11). "I went down to the nut garden," Rabbi Yehoshua ben Levi said: Israel was likened to a nut tree. Just as a nut tree is pruned, and it regenerates, [such that] it is pruned for its own good - why? - because it regenerates, like that which is trimmed and regenerates, and like fingernails that are trimmed and ...

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

שהש"ר ו, יא. רש"י שה"ש ו, יא.

"שמניך טובים" פירושו אור התורה

בראשית א:14 Genesis 1:4

וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת־הָאֹר כִּי־טוֹב וַיְבַדֵּל אֱלֹקִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ:

And G-d saw the light, that it was good; and G-d divided the light from the darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

וזהו ישקני מנשיקות פיהו

49

שם מסביר אדמו"ר האמצעי מדוע "לריח שמניך טובים" מופיע אחרי "ישקני", שהמשכו "כי טובים דודיך מיין" נדרש על כך שדברי סופרים ערבים על ד"ס יותר מיינה של תורה.

הערת קה"ת

במאמרי אדה"א נ"ך ע' רטז מבאר כאן מהו ענין סמיכת הפסוק לריח שמניך להפסוק שלעיל מיינה ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין ע"ז אמרו ערבים עלי ד"ס יותר מיינה של תורה.

ישקני מנשיקות פיהו

50

הפסוק שקודם ל"לריח שמניך טובים". הוא מוביל למאמר על דברי סופרים.

שיר השירים א:2 Song of Songs 1:2

לְשִׁקְנִי מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי־טוֹבִים דֹּדֶיךָ מֵיַיִן:

Let him kiss me with the kisses of his mouth— For thy love is better than wine.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש א, ב.

ערבים עלי ד"ס יותר מיינה של תורה

51

התלמוד דורש את "כי טובים דודיך מיין" כ"ערבים עלי דברי סופרים יותר מיינה של תורה". הדברים מתפרשים על מאה הברכות היומיות שתיקנו חכמים.

עבודה זרה ל"ה א:6 Avodah Zarah 35a:6

הַשִּׂיאֵי לְדָבָר אַחֵר וְכוּ'. מַאי כִּי טוֹבִים דְּדִידָהּ מֵיַיִן? כִּי אֵתָא רַב דִּימִי אָמַר: אֲמַרְהָ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, עֲרִיבִים עָלֵי דְבָרֵי דְדִידָהּ יוֹתֵר מֵיַיִנָּה שֶׁל תוֹרָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ז לה, א. ע' מסעי (צב, ג). וש"נ. [כ].

צעק לכם

52

"צעק לכם אל ה'". הדבר מתאר תפילה שבה האהבה המסותרת פורצת החוצה.

איכה ב':18 Lamentations 2:18

צָעַק לָכֶם אֶל־אֲדֹנָי חֹמַת בְּתִצִּיּוֹן הוֹרִידִי כְנָחַל דְּמָעָה יוֹמָם וְלַיְלָה אֶל־תִּתְּנִי פוֹגַת לֶךְ אֶל־תִּדְם בְּתִצִּינָה:

Their heart cried unto the L-rd: 'O wall of the daughter of Zion, Let tears run down like a river Day and night; Give thyself no respite; Let not the apple of thine eye cease.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אל גנת אגוז ירדתי

53

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

שה"ש שם.

הערת קה"ת

שבת פח, א.

ובמקום שבע"ת עומד

"במקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם עומדים". הדבר מראה את המעלה הייחודית שאליה מגיעים באמצעות תשובה

ברכות ל"ד ב: כ"ב-כ"ג: Berakhot 34b:22-23

ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו: מקום שבעלי תשובה עומדין — צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר: "שלוש שלום לרחוק ולקרוב". "לרחוק" ברישא, והדר "לקרוב". ורבי יוחנן אמר לר: מאי "רחוק" — שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא. ומאי "קרוב" — שהיה קרוב לדבר עבירה, ונתרחק ממנו השתא.

This is at variance with the opinion of R. Abbahu who said : The place which the penitent occupy, the perfectly righteous are unable to occupy ; as it is said, "Peace, peace to him that is far off and to him that is near" — "to him that is far off [from G-d]" first, and then "to him that is near." But R. Johanan can reply : What means "To him that is far off"? To him who was far off from transgression from the first ; and what ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לד, ב. וראה הערת כ"ק אדמו"ר בסי המאמרים ה'תש"ט, ע' 183.

ישת חושך סתרו

"ישת חשך סתרו". כאן הוא מציין את "הסוד העליון", מדרגתו הנסתרת של ה', שהתעוררותה מגלה את אהבת הנשמה המסותרת

Psalms 18:12 תהילים י"ח:י"ב

לַשְׁת־חֹשֶׁךְ סִתְרוּ סִבִּיבוֹתָיו סִכְתּוֹ חֹשְׁכַת־מַיִם עָבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים יח, יב.

כמ"ש בד"ה כי תהיין לאיש שתי נשים

זהו המאמר שאליו מפנה הטקסט. הוא פותח בדברי רבי חיים ויטאל שלכל יהודי שתי נשמות, נפש הבהמית ונפש האלקית; ההערה מוסיפה שמאמר זה והמאמר הנוכחי נאמרו בפרשת כי תצא תק"ס

הערת קה"ת

ראה לעיל דברים לו, ד [מאמר הנ"ל וד"ה דידן, לריח שמניך שניהם נאמרו בפי כי תצא תקס"ג].

נכנס יין יצא סוד

"נכנס יין יצא סוד". כאן הדבר מתפרש על תשובה המגלה את הסוד העליון ואת הסוד התחתון

Eruvin 65a:19-20 עירובין ס"ה א:י"ט-כ"ט

אמר רבי חייא: כל המתעייב ביינו — יש בו דעת שבעים זקנים. "יין" ניתן בשבעים אותיות, ו"סוד" ניתן בשבעים אותיות. נכנס יין — יצא סוד. אמר רבי חנין: לא נברא יין אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים, שנאמר: "תנו שכר לאוכד וגו'".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Sanhedrin 38a:3-4 סנהדרין ל"ח א:ג-ד

אמר להם: בני, קוצים אתם מטילין לי בעיניי? אמר לו רבי חייא: רבי, אל ירע בעיניך. "יין" ניתן בשבעים אותיות, ו"סוד" ניתן בשבעים אותיות. נכנס יין — יצא סוד. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא, ואמרי לה אמר רב חסדא: דרש מרי בר מר, מאי דכתיב: "וישקד הי על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק הי אלקינו"? משום דצדיק הי — "וישקד הי על הרעה ויביאה עלינו"? אין, צדקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהקדים גלות צדקהו ועוד גלות קנניה ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar III, 39a זח"ג לט, א

הערת קה"ת

עירובין סה, א. סנהדרין לח, א. זח"ג לט, א.

מי גלה רו זה לבני

כשישראל אמרו "נעשה" לפני "נשמע", יצאה בת קול ושאלה: "מי גילה רו זה לבני?" הדבר מצביע על האהבה המסותרת שלמעלה מהבנה

Shabbat 88a:8 שבת פ"ח א:ח

אמר רבי אלעזר: בשעה שהקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע" יצתה בת קול ואמרה להן: מי גלה לבני רו זה שמלאכי השרת משתמשין בו? דכתיב: "ברכו הי מלאכיו גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו" — ברישא "עשי", והדר "לשמע". אמר רבי חמא ברבי חנינא: מאי דכתיב "כתפוח בעצי היער וגו'" — למה נמשלו ישראל לתפוח, לומר לר: מה תפוח זה פרוי קודם לעליו, אף ישראל הקדימו "נעשה" ל"נשמע".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

likuteitorah.com. תורגם מהמהדורה האנגלית של CC BY-NC 4.0: ביאורים והערות המקורות. CC BY 4.0: תרגום.

דרך Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain).

כשלשון המאמר לצדו, (openai/gpt-6-luna-pro:batch), בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

· Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725) הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

likuteitorah.com/he/likutei-torah/shir-hashirim/4/ מתוך

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק